

INSON RESURSIGA TA'LIM VA MALAKA OSHIRISH SOHASIDAGI INVESTITSIYANING JAMIYAT RIVOJIGA TA'SIRI

Sotiboldiyeva Dilrabo Shuxrat qizi, Ikromov Asadbek Imidovich

Tashkent International University of Education

E-mail: M24020@tiue.uz, t505@tiue.uz

DOI: 10.61587/mmit.tiue.uz.v1i1.339

Annotatsiya. Ushbu maqolada inson resurslariga ta'lim va malaka oshirish orqali yo'naltiriladigan investitsiyalarning jamiyat taraqqiyotiga ta'siri keng tahlil qilinadi. Tadqiqot davomida inson kapitalining iqtisodiy o'sish, innovatsion rivojlanish, ijtimoiy barqarorlik hamda raqamli iqtisodiyot shakllanishidagi o'rni yoritib beriladi. Shuningdek, zamonaviy dunyoda bilim iqtisodiyoti sharoitida davlatlar o'rtasidagi raqobat endilikda tabiiy resurslar bilan emas, balki malakali inson kapitali bilan belgilanayotgani asoslab beriladi. Maqolada inson resurslarini rivojlantirishning yangi mexanizmlari, uzluksiz ta'lim modeli, sun'iy intellekt asosidagi individual ta'lim tizimlari va korporativ malaka oshirish dasturlarining istiqbollari haqida ham fikr yuritiladi.

Kalit so'zlar. *Inson kapitali, ta'lim investitsiyasi, malaka oshirish, innovatsion iqtisodiyot, raqamli transformatsiya, mehnat unumdorligi, bandlik, iqtisodiy o'sish.*

IMPACT OF HUMAN RESOURCE INVESTMENT IN EDUCATION AND SKILLS DEVELOPMENT ON COMMUNITY DEVELOPMENT

Sotiboldiyeva Dilrabo Shuxrat qizi, Ikromov Asadbek Imidovich

Tashkent International University of Education

E-mail: M24020@tiue.uz, t505@tiue.uz

Abstract. This article provides a comprehensive analysis of the impact of investments directed toward human resources through education and professional development on societal advancement. The study highlights the role of human capital in promoting economic growth, innovative development, social stability, and the formation of a digital economy. Furthermore, it substantiates that, within the context of the modern knowledge-based economy, the competitiveness of nations is determined not by the abundance of natural resources but by the quality and development of skilled human capital. The article also examines emerging mechanisms for human resource development, the prospects of lifelong learning models, artificial intelligence-based personalized education systems, and corporate professional training programs.

Keywords: *human capital, educational investment, professional development, innovative economy, digital transformation, labor productivity, employment, economic growth.*

KIRISH

XXI asr iqtisodiyoti bilimlar iqtisodiyoti sifatida tavsiflanadi. Endilikda mamlakatlarning raqobatbardoshligi tabiiy resurslar emas, balki inson kapitalining sifati bilan belgilanmoqda. Shu sababli rivojlangan davlatlar YAIMning katta qismini ta'lim, ilm-fan va kasbiy tayyorgarlikka yo'naltirmoqda. Inson resurslariga investitsiya qilishning asosiy maqsadi – iqtisodiyotga moslashuvchan, kreativ va innovatsion fikrlovchi mutaxassislarni tayyorlashdir. Ayniqsa sun'iy intellekt, avtomatlashtirish va raqamli texnologiyalar rivojlanayotgan sharoitda malakali kadrlar strategik resursga aylanmoqda.

METODOLOGIYA.

Tadqiqot obyekti sifatida mamlakatimizda inson kapitalini shakllantirish va rivojlantirishga qaratilgan davlat dasturlari, oliy va o'rta-maxsus ta'lim muassasalari faoliyati hamda sog'liqni saqlash tizimi, malaka oshirish markazlari faoliyati belgilab olingan. Tadqiqotning predmetini inson kapitaliga investitsiya kiritishning asosiy yo'nalishlarini shakllantirish bilan bog'liq bo'lgan iqtisodiy munosabatlar tashkil etadi. Tadqiqot jarayonida ilmiy abstraksiya, analiz va sintez, ilmiy umumtahlil, taqqoslash, ekspert baholash va tanlanma kuzatuv usullaridan keng foydalaniladi.

Tadqiqot doirasida ilmiy-tadqiqot ishlari va amaliy tajribalar asosida inson kapitaliga investitsiya kiritishning eng samarali yo'nalishlari o'rganildi. Shuningdek, xalqaro tajribalar (Singapur, Janubiy Koreya, Finlandiya, Yaponiya) va mahalliy davlat dasturlarining tajribalari tahlil qilindi. Ma'lumotlar inson kapitali nazariyalari, iqtisodiy o'sish modellari va investitsiya kiritish tamoyillari asosida tizimlashtirildi va quyida inson kapitaliga investitsiya kiritishning eng samarali yo'nalishlari keltirib o'tildi (1-rasm).

Sarmoyaning inson omiliga kiritishning strategiyalari iqtisodiy siyosat va sifatli ta'lim tizimiga asoslangan bo'lishi kerak. Yuqorida keltirilgan yo'nalishlar orqali milliy iqtisodiyotda mustahkam o'rin egallash va xalqaro darajada tanilish imkoniyatiga ega bo'linadi.

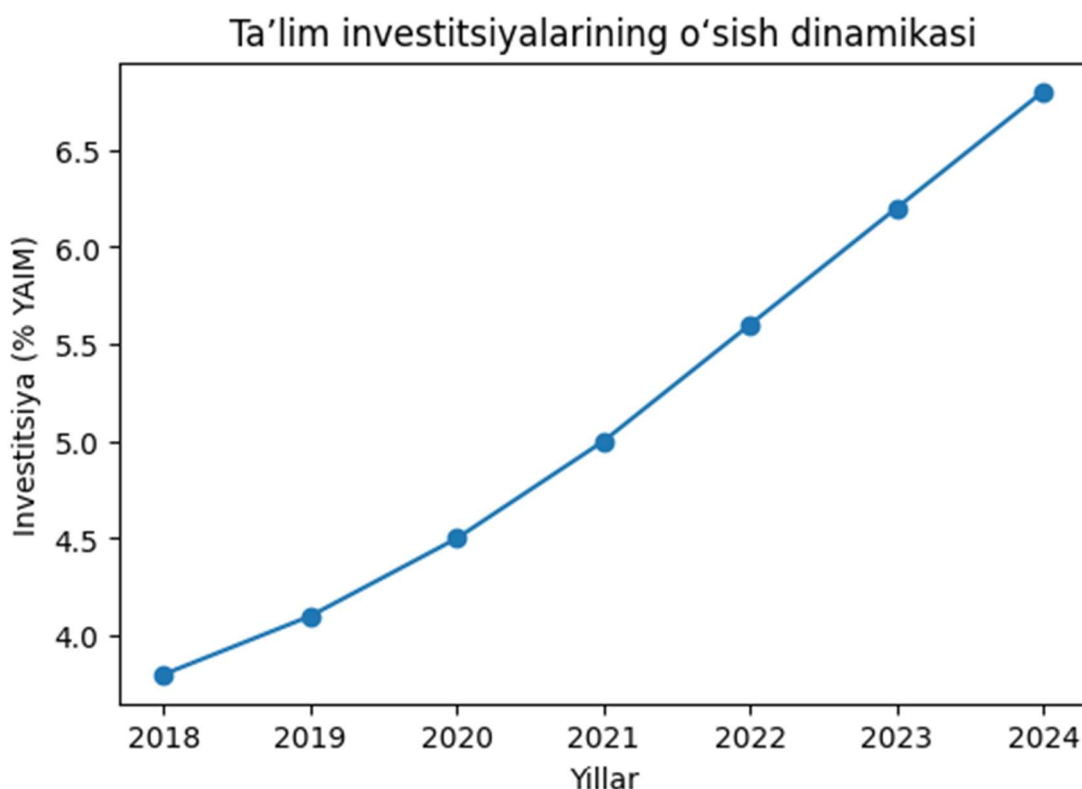
1-rasm. Davlat va xususiy sektor uchun inson kapitaliga investitsiya kiritishning eng samarali yo'nalishlari

Tadqiqotda qiyosiy tahlil, statistik kuzatish, iqtisodiy modellashirish va kontent-tahlil usullaridan foydalanildi. Jahon banki, OECD va xalqaro ilmiy tadqiqot markazlari hisobotlari

asosida ikkilamchi ma'lumotlar o'rganildi. Shuningdek, inson kapitali nazariyasi va endogen iqtisodiy o'sish modeli metodologik asos sifatida qo'llanildi.

NATIJALAR

Tahlillar shuni ko'rsatdiki, ta'limga yo'naltirilgan investitsiyalar oshgani sari iqtisodiy o'sish sur'atlari ham barqarorlashadi. Ayniqsa IT, texnologiya va innovatsion sohalarda malakali mutaxassislar ulushi ortishi mehnat unumdorligini sezilarli darajada oshirgan.

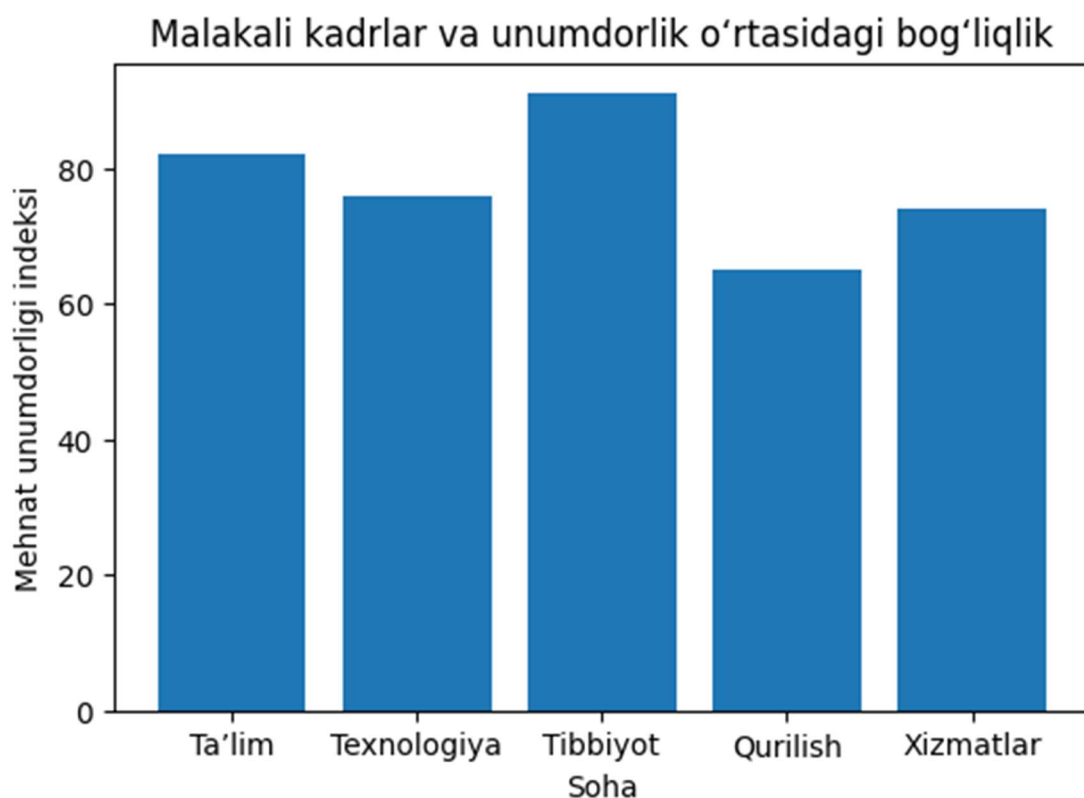
1-rasm. Ta'lim investitsiyalarining o'sish dinamikasi

Grafikdan ko'rinib turibdiki, so'nggi yillarda ta'lim tizimiga ajratilayotgan investitsiyalar hajmi ortib borgan. Bu esa malakali kadrlar sonining oshishi va innovatsion muhit shakllanishiga xizmat qilmoqda.

Statistik tahlillar orqali mavzuni yanada batafsil o'rganishimiz mumkin bo'ladi.

Ko'rsatkich	2019	2024
Bandlik darajasi	68.0	81.0
Innovatsion startaplar	120.0	310.0
O'rtacha ish haqi	3.2	6.7
Mehnat unumdorligi	54.0	79.0

Jadval natijalari ta'lim va malaka oshirish dasturlarining iqtisodiy ko'rsatkichlarga ijobiy ta'sirini tasdiqlaydi. Xususan, innovatsion startaplar soni deyarli uch barobarga oshgan.

2-rasm. Malakali kadrlar va mehnat unumdorligi o'rtasidagi bog'liqlik

MUHOKAMA

Bugungi globallashuv va raqamli transformatsiya sharoitida inson resurslariga yo'naltirilayotgan investitsiyalar iqtisodiy rivojlanishning eng muhim omillaridan biri sifatida e'tirof etilmoqda. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, ta'lim va malaka oshirishga sarflangan mablag'lar qisqa muddatli xarajat emas, balki uzoq muddatli strategik investitsiya hisoblanadi. Mazkur investitsiyalar mehnat unumdorligini oshirish, innovatsion salohiyatni kuchaytirish va iqtisodiy tizimning raqobatbardoshligini ta'minlashga xizmat qiladi.

Tahlillar shuni ko'rsatadiki, inson kapitaliga investitsiya kiritish natijasida iqtisodiyotning turli tarmoqlarida yuqori qo'shilgan qiymat yaratish imkoniyatlari kengayadi. Zamonaviy korxonalar faoliyatida texnologik yangiliklarni joriy etish darajasi ko'p jihatdan xodimlarning bilim va ko'nikmalariga bog'liq. Shu sababli rivojlangan davlatlarda korporativ ta'lim, qayta tayyorlash va uzluksiz kasbiy rivojlanish tizimlariga alohida e'tibor qaratilmoqda.

Shuningdek, ta'lim investitsiyalarining ijtimoiy samaradorligi ham yuqori hisoblanadi. Ta'lim darajasining oshishi aholi bandligini ta'minlash, kambag'allik darajasini kamaytirish va ijtimoiy tengsizliklarni qisqartirishga yordam beradi. Yuqori malakali kadrlar mehnat bozorida barqaror o'rin egallash imkoniyatiga ega bo'lib, bu esa jamiyatda iqtisodiy va ijtimoiy barqarorlikning mustahkamlanishiga xizmat qiladi.

Raqamli iqtisodiyotning rivojlanishi inson kapitaliga bo'lgan talabni yanada kuchaytirmoqda. Sun'iy intellekt, katta ma'lumotlar (Big Data), bulutli texnologiyalar va avtomatlashtirish jarayonlarining keng joriy etilishi natijasida an'anaviy kasblarning mazmuni o'zgarib bormoqda. Bunday sharoitda faqat bazaviy ta'lim bilan cheklanib qolish yetarli emas. Mutaxassislar doimiy ravishda yangi bilimlarni egallashi, kasbiy kompetensiyalarini yangilab borishi zarur. Shu nuqtayi nazardan, "hayot davomida ta'lim olish" konsepsiyasi inson resurslarini rivojlantirishning asosiy tamoyiliga aylanmoqda.

Tadqiqot davomida aniqlanishicha, inson resurslariga investitsiya kiritishning samaradorligi nafaqat davlat tomonidan ajratilayotgan mablag'lar hajmiga, balki ta'lim sifatiga ham bog'liq. Ta'lim tizimi mehnat bozori ehtiyojlariga moslashgan, innovatsion va amaliy ko'nikmalarni shakllantirishga yo'naltirilgan bo'lishi lozim. Aks holda, ta'lim va mehnat bozori o'rtasida nomutanosiblik yuzaga kelib, malakali kadrlar yetishmovchiligi yoki ortiqcha taklifi muammolari paydo bo'lishi mumkin.

Bundan tashqari, zamonaviy sharoitda inson kapitalini rivojlantirish davlat, ta'lim muassasalari va xususiy sektor hamkorligiga asoslangan integratsiyalashgan yondashuvni talab qiladi. Aynan shu hamkorlik mexanizmlari orqali innovatsion iqtisodiyot uchun zarur bo'lgan kreativ va yuqori malakali mutaxassislarni tayyorlash mumkin.

Bugungi kunda inson kapitali mamlakatning strategik ustunligi sifatida qaralmoqda. Ta'lim tizimi nafaqat bilim beruvchi institut, balki innovatsiyalar generatoriga ham aylanmoqda. Kelajakda mikrosertifikatlash, masofaviy ta'lim va sun'iy intellekt asosidagi individual o'quv platformalari inson resurslarini rivojlantirishning asosiy yo'nalishlaridan biri bo'lishi kutilmoqda.

Shuningdek, korporativ universitetlar va dual ta'lim tizimi orqali ta'lim bilan ishlab chiqarish o'rtasidagi integratsiyani kuchaytirish muhim ahamiyat kasb etadi.

Sun'iy intellekt asosida individual ta'lim trayektoriyalarini yaratish;

- Har bir fuqaro uchun 'uzluksiz ta'lim hisobi' tizimini joriy etish;
- Korxonalarga xodimlarni qayta tayyorlash xarajatlari uchun soliq imtiyozlari berish;
- Universitet va startap ekotizimini yagona platformaga birlashtirish;
- Raqamli ko'nikmalar bo'yicha milliy sertifikatlash tizimini rivojlantirish.

XULOSA

O'tkazilgan tadqiqot natijalari inson resurslariga ta'lim va malaka oshirish orqali yo'naltiriladigan investitsiyalar jamiyat taraqqiyotining muhim omili ekanligini tasdiqladi.

Inson kapitalining rivojlanishi iqtisodiy o'sish sur'atlarini jadallashtiradi, mehnat unumdorligini oshiradi, innovatsion faoliyatni rag'batlantiradi va milliy iqtisodiyotning global raqobatbardoshligini mustahkamlaydi.

Ta'limga investitsiya kiritish nafaqat iqtisodiy samaradorlikni, balki ijtimoiy farovonlikni ham ta'minlaydi. Malakali va bilimli inson resurslari bandlik darajasining oshishiga, aholi daromadlarining ko'payishiga hamda ijtimoiy tengsizliklarning qisqarishiga xizmat qiladi. Shu bilan birga, inson kapitalining rivojlanishi fuqarolarning innovatsion fikrlash qobiliyatini kuchaytirib, jamiyatning intellektual salohiyatini yuksaltiradi.

Raqamli transformatsiya sharoitida inson kapitaliga investitsiyalar hajmini oshirish, uzluksiz ta'lim tizimini rivojlantirish, sun'iy intellekt asosidagi individual o'quv platformalarini keng joriy etish hamda korporativ malaka oshirish dasturlarini qo'llab-quvvatlash ustuvor vazifalardan biri bo'lib qoladi. Kelgusida davlat siyosatida ta'lim sifati, amaliy ko'nikmalar va innovatsion kompetensiyalarni rivojlantirishga qaratilgan chora-tadbirlarning kuchaytirilishi barqaror iqtisodiy taraqqiyotga erishishning muhim sharti hisoblanadi.

Shunday qilib, XXI asrda mamlakatlarning iqtisodiy qudrati tabiiy boyliklar yoki ishlab chiqarish quvvatlari bilan emas, balki ularning inson kapitali sifati va salohiyati bilan belgilanadi. Shu sababli inson resurslariga investitsiya kiritish eng yuqori rentabellikka ega bo'lgan strategik investitsiya sifatida qaralishi va davlat rivojlanish siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri bo'lishi zarur.

Xulosa qilib aytganda, inson resurslariga ta'lim va malaka oshirish orqali investitsiya qilish jamiyat taraqqiyotining eng muhim omillaridan biridir. Bunday investitsiyalar iqtisodiy o'sishni tezlashtiradi, innovatsiyalarni rivojlantiradi va aholi farovonligini oshiradi. Kelajakda davlat siyosatida inson kapitalini rivojlantirish ustuvor yo'nalishlardan biri bo'lib qoladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Becker G. Human Capital. University of Chicago Press, 1993.
2. Schultz T. Investment in Human Capital. Free Press, 1971.
3. OECD Education at a Glance Report, 2023.
4. World Bank Development Report, 2022.
5. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining ta'lim sohasiga oid qaror va farmonlari.